

SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU
ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ROSTLINY Českosaského Švýcarska

Krajina s Růžovským vrchem / 1

Úvodní slovo

■ Tajemná pískovcová krajina Českosaského Švýcarska je nejen turistickým cílem četných návštěvníků, ale také domovem mnoha rostlin. Rozmanitost světa rostlin závisí na rozmanitosti zdejší přírody a na její zachovalosti, stejně jako na míře, kterou ji v minulosti ovlivnil člověk.

■ Právě pestrost stanovišť podmiňuje poměrně vysoký počet druhů rostlin, se kterými se můžeme v Českosaském Švýcarsku setkat, a to přesto, že kvádrové pískovce tvořící tuto oblast obsahují až extrémně málo živin. Na malé ploše se však střídají vyprahlé slunné skalní vrcholy a vlhké stinné rokle, chudým pískovcem místy pronikají živinami bohaté vyvěřeliny a na rozsáhlé lesní porosty navazují harmonická zemědělská krajina.

■ A nadto protéká celou oblastí od jihu na sever mohutná řeka Labe se svými přítoky, představující jedinečné prostředí pro řadu druhů rostlin i rostlinných společenstev. Vyskytují se zde druhy, které byste jinde v České republice nenašli, i takové, které u nás byly dlouho považovány za vyhynulé.

Labské údolí mezi Děčínem a Hřenskem / 2

Stolová hora Lilienstein / 3

? **Víte, že...** se v Českosaském Švýcarsku vyskytuje více než 450 druhů mechorostů?

Tolije bahenní (*Parnassia palustris*) / 4

Vyhynulé druhy

■ Krajina Českosaského Švýcarska byla po poslední době ledové po tisíciletí pokryta téměř výlučně lesy. Útočištěm druhů vázaných na přirozené bezlesí se v té době staly zejména skalní stěny a řmýsy, suť a rašeliniště, případně stanoviště poblíž vodních toků, obecně tedy stanoviště příliš mokrá či naopak extrémně suchá, kde nemohl vyrůst zapojený les.

■ Samotné zdejší lesy jsou druhově dosti chudé. Pokud jsou tedy v Českosaském Švýcarsku oblasti, které jsou poměrně bohaté na druhy, pak je to dáno především vlivem člověka, který vytvářel nová stanoviště jako louky, pole a lidská sídla, a tím umožnil výskyt řady druhů otevřené krajiny.

■ Proto i mezi vyhynulými druhy rostlin Českosaského Švýcarska nalezneme nejen druhy skalního města, jako např. **blánatec kentský** (*Hymenophyllum tunbrigense*), ale i druhy luční, jako je např. **tolije bahenní** (*Parnassia palustris*), která ještě po 2. světové válce rostla na loukách v Zadních Jetřichovicích. U některých druhů, jako je kupř. **smrkovník plazivý** (*Goodyera repens*), není příčina vymizení zcela zřejmá.

Blánatec kentský (*Hymenophyllum tunbrigense*) / 5

Blánatec kentský ze Saského Švýcarska v dráždanském herbáři / 6

? **Víte, že...** nejslavnější vyhynulá rostlina Českosaského Švýcarska – kapradina **blánatec kentský** – byla objevena v rokli Uttewalder Grund až v roce 1847, ale již ve 30. letech 20. stol. platila za vyhynulou, pravděpodobně též kvůli nadměrnému sběru do herbářů?

Skalní okraje s šichou černou (*Empetrum nigrum*) / 7

Kamenné moře na Holém vrchu u Jílového / 10

Skály a sutě

■ Pískovcové skály zabírají velkou část Českosaského Švýcarska a určují typický ráz krajiny. Skalní věže a stěny, stejně jako divoké rokly, vytvářejí velmi specifické prostředí, kde se na výrazně krátké vzdálenosti mění mikroklimatické podmínky.

■ Na osluněných vrcholech skal a jižně exponovaných stěnách nalézáme maloplošná skalní vřesoviště a brusnicová keříčková společenstva, kde převažují **vřes** (*Calluna vulgaris*), **borůvka** (*Vaccinium myrtillus*) a **brusinka** (*Vaccinium vitis-idaea*), naopak na severně orientovaných skalních ostrozích roste **rojovník bahenní** (*Ledum palustre*), vzácná **šicha černá** (*Empetrum nigrum*) a dokonce **rašeliníky** – např. **r. ostrolistý** (*Sphagnum capillifolium*) a **r. pětiřadý** (*S. quinquefarium*).

■ Odlišný charakter má vegetace skal v roklích, kde se setkáváme s jevem zvaným zvrát vegetačních stupňů, kdy ve spodní části rokly, tj. v nižší nadmořské výšce, překvapivě rostou horské druhy rostlin. V důsledku různých mi-

oklimatických podmínek se tak vegetace výrazně mění na velmi malých vzdálenostech.

■ Na zastíněných, vlhkých a chladných stanovištích roklí Českosaského Švýcarska nacházíme řadu vzácných horských druhů mechorostů, jako např. **dvouhrotec velký** (*Dicranum majus*), **chudozubík Brownův** (*Tetradontium brownianum*) nebo **ploník horský** (*Polytrichum alpinum*).

■ Vůbec k největším botanickým raritám patří výskyt játrovky **mokřanky oddálené** (*Hygrobella laxifolia*), která v Evropě přirozeně roste vysoko v horách a na chladném severu, v Českosaském Švýcarsku se však vyskytuje v roklích v nadmořské výšce 140–290 m.

■ Sutě jsou v Českosaském Švýcarsku vázány většinou na nepískovcové horniny (např. krystalinické horniny v údolí Labe nebo čediče na svazích kopců). Po obvodu rozsáhlých sutových polí na Růžovském vrchu roste **rybíz alpský** (*Ribes alpinum*), na jižně orientovaných sutích se v území vzácně vyskytuje **tolita lékařská** (*Vincetoxicum hircundinaria*).

Vřes obecný (*Calluna vulgaris*) / 8

Severně orientované hrany skal s rojovníkem bahenním / 9

Rybíz alpský (*Ribes alpinum*) / 11

Mokřanka oddálená (*Hygrobella laxifolia*) / 12

? **Víte, že... vláskatec tajemný** (*Trichiomanes speciosum*) je druh kapradiny, který roste ve skalních štěrbinách v Českosaském Švýcarsku, a to pouze ve formě prvoklíčku (gametofytu) a byl zde objeven teprve v r. 1993 jakožto na prvním místě ve střední Evropě?

? **Víte, že... jediným vrcholem sopečného původu v levo-břežní části Labských pískovců je Holý vrch u Jílového, kde se též nacházejí rozsáhlé balvanité sutě?**

Skalní bor / 13

Lesy na pískovcích

■ Lesy tvoří jednoznačně plošně nejrozsáhlejší typ stanoviště v Českosaském Švýcarsku. Pozůstatky původních lesů se zachovaly zejména na nepřístupných skalních vrcholech v podobě tzv. reliktních borů. Na většině území byly původní smíšené lesy nahrazeny monokulturami jehličnatých dřevin, zejména **smrku ztepilého** (*Picea abies*) a **borovice lesní** (*Pinus sylvestris*). Tyto smrkové lesy byly napadeny kůrovcem a na velkém územní národního parku probíhá zásadní změna druhového složení.

■ Přes značný vliv lesnické činnosti v minulosti se můžeme v Českosaském Švýcarsku dodnes setkat se zbytky přirozených porostů tzv. kyselých bučin, ve kterých dnes zcela dominuje **buk lesní** (*Fagus sylvatica*). V teplejších částech oblasti nalzáme na těchto stanovištích kyselé doubravy s **dubem zimním** (*Quercus petraea*) a **dubem letním** (*Q. robur*).

■ Podrost bučin a doubrav na neúživných pískovcích je extrémně druhově chudý. Vyskytuje se zde většinou jen několik málo druhů, jako např. **bika hajní** (*Luzula luzuloides*),

Kyselá bučina / 14

Borovice lesní / 15

? Víte, že... kyselé bučiny jsou dobrým příkladem, že i druhově velmi chudá společenstva mohou být ekologicky stabilní?

Jedle bělokorá / 16

metlička křivolaká (*Avenella flexuosa*), **černýš luční** (*Melampyrum pratense*) nebo **borůvka** (*Vaccinium myrtillus*).

■ Odlišný charakter mají lesy v údolích a roklích. Na svazích rostly původně podhorské bučiny s podstatnou příměsí **jedle bělokoré** (*Abies alba*) a také s přirozeným zastoupením **smrku**. V těchto polohách nalzáme např. **pstroček dvoulistý** (*Maianthemum bifolium*), **sedmikvítek evropský** (*Trientalis europaea*), kapradinu **žebrovní různolistou** (*Blechnum spicant*) či **bělomech skalní** (*Leucobryum juniperoideum*).

■ Ještě specifičtější jsou lesy v hluboce zaříznutých roklích, kde rostou na malých plochách podmáčené smrčiny. Zde pak nacházíme i vzácnější horské druhy jako např. **plavuň pučivou** (*Lycopodium annotinum*), **vranec jedlový** (*Huperzia selago*) nebo **čipek objímavý** (*Streptopus amplexifolius*).

■ V podmáčených smrčinách se také vyskytuje řada mechorostů vázaných na rašelinná stanoviště, jako např. **roholec trojlaločný** (*Bazzania trilobata*), **rašeliník Girsensohnův** (*Sphagnum girgensohnii*) či **lesklec čeřitý** (*Plagiothecium undulatum*).

Bělomech skalní
(*Leucobryum juniperoideum*) / 17

Vranec jedlový
(*Huperzia selago*) / 18

? Víte, že... v současné době nedosahuje podíl **jedle bělokoré** v lesích Českosaského Švýcarska ani 1 %, zatímco podle některých výzkumů dosahoval v původních lesích okolo 20 %?

Národní přírodní rezervace Růžák / 19

Lesy na vyvřelinách

■ Českosaské Švýcarsko nejsou pouze pískovce. Na mnoha místech nacházíme průniky třetihorních vyvřelin čedičových hornin, z nichž nejvyšší je Růžovský vrch (619 m n. m.) v Českém Švýcarsku, na saské straně pak Großer Winterberg (556 m n. m.). Na těchto horninách vznikají živinami bohatší půdy, které porůstají druhotně pestré květnaté bučiny a suťové lesy.

■ Ve stromovém patře se kromě **buku lesního** (*Fagus sylvatica*) a **javoru klenu** (*Acer pseudoplatanus*) uplatňují i **jilm horský** (*Ulmus glabra*), **lípa srdčitá** (*Tilia cordata*) či **jasan ztepilý** (*Fraxinus excelsior*). K charakteristickým druhům těchto stanovišť patří na jaře kvetoucí **kyčelnice devítilistá** (*Dentaria enneaphyllos*) a **kyčelnice cibulkonosná** (*Dentaria bulbifera*), **svízel vonný** (*Galium odoratum*), **hrachor jarní** (*Lathyrus vernus*) a **pitulník žlutý** (*Galeobdolon luteum*).

■ Na přelomu jara a léta vykvétá řada druhů trav, zejména **strdivka jednovětá** (*Melica uniflora*), **kostřava lesní** (*Festuca altissima*) či **ječmenka evropská** (*Hordelymus europaeus*). Vzácněji můžeme na čedičových kopcích nalézt **měsíčníci vytrvalou** (*Lunaria rediviva*) a na Růžovském vrchu i vzácnou **kapradinu laločnatou** (*Polystichum aculeatum*).

Čedičové skály na Růžáku / 20

Kyčelnice devítilistá
(*Dentaria enneaphyllos*) / 21

? Víte, že... Růžovský vrch (619 m) je nejvyšším bodem národního parku České Švýcarsko?

Křinice / 22

Údolí potoků

■ Českosaské Švýcarsko patří, podobně jako i jiné pískovcové oblasti, mezi území s řídkou sítí vodních toků. Na tekoucí vody je však vázána poměrně vysoká druhová rozmanitost. K větším tokům patří zejména Kamenice, Křinice, Chřibská Kamenice, Polenz, Biela, Olšový a Jílovský potok.

■ Přímo v potocích rostou např. **lakušník vzplývavý** (*Batrachium fluitans*), **hvězdoš háčkatý** (*Callitriche hamulata*) a z mechorostů **pramenička obecná** (*Fontinalis antipyretica*). V zařiznutých soutěskách pak nalzáme v nezvykle nízkých nadmořských výškách i horské druhy rostlin, mezi něž patří především **violka dvoukvětá** (*Viola biflora*), která se jinak vyskytuje zejména ve vysokých horách a v arktických oblastech.

■ Mezi charakteristické druhy vázané na potoční luhy patří **bledule jarní** (*Leucojum vernum*), **udatna lesní** (*Aruncus sylvestris*), **devětsíl bílý** (*Petasites albus*), **žlutucha orlíčkolistá** (*Thalictrum aquilegifolium*), **oršej jarní** (*Ficaria verna*) či **krabilice chlupatá** (*Chaerophyllum hirsutum*), v teplejších částech oblasti také **kopytník evropský** (*Asarum europaeum*), **dymnivka dutá** (*Corydalis cava*) či **pižmovka mošusová** (*Adoxa moschatellina*).

Violka dvoukvětá
(*Viola biflora*) / 23

Žlutucha orlíčkolistá
(*Thalictrum aquilegifolium*) / 24

? Víte, že... **violka dvoukvětá** představuje v Českosaském Švýcarsku pravděpodobně tzv. glaciální relikv, tedy pozůstatek rozšíření z doby ledové?

Náplavy Labe u Dolního Žlebu / 25

Řeka Labe

■ Naprosto specifické území tvoří v rámci Českosaského Švýcarska údolí Labe. V úseku mezi Děčínem a Hřenskem vytvořila řeka až 300 m hluboký kaňon. Naopak na saské straně se údolí otevírá a tvoří širší nivu, kde na loukách rostou vzácně např. **křivatec luční** (*Gagea pratensis*) a **ladoňka vídeňská** (*Scilla vindobonensis*).

■ Podél Labe se místy zachovaly tzv. vrbotopolové luhy. V jejich stromovém patře můžeme kromě převládajících vrb – **vrby bílé** (*Salix alba*), **v. křehké** (*S. fragilis*), jejich křížence **v. červenavé** (*Salix x rubens*) a **v. košíkářské** (*S. viminalis*) nalézt vzácně i exempláře původního **topolu černého** (*Populus nigra*).

■ Pravidelně obnažované štěrkopískové náplavy Labe jsou domovem řady vzácných druhů, jako např. **blatěnky vodní** (*Limosella aquatica*), **skřipiny kořenující** (*Scirpus radicans*) a zejména **drobnokvětú pobřežního** (*Corrigiola litoralis*) a **puštičky pouzdernaté** (*Lindernia procumbens*), zjištěné pouze na saské straně.

Ladoňka vídeňská
(*Scilla vindobonensis*) / 26

Drobnokvětú pobřežní
(*Corrigiola litoralis*) / 27

? **Víte, že...** drobnokvětú pobřežní roste v České republice již pouze v údolí Labe, a to jen v úseku pod střežkovským zdymadlem, tedy v té části toku Labe, kde nestojí žádná vodní díla?

Labe u Königsteinu / 28

■ Břehové porosty hostí **pažitku pobřežní** (*Allium schoenoprasum*), **řepel polabskou** (*Xanthium albinum*), **šmel okoličnatý** (*Butomus umbellatus*), **rozrazil dlouholistý** (*Veronica maritima*), **přesličku luční** (*Equisetum pratense*), **ostřici Buekovu** (*Carex buekii*) aj.

■ Údolí Labe je též významné z hlediska výskytu teplomilných druhů, které sem migrují z Českého středohoří a mimo údolí Labe v Českosaském Švýcarsku chybějí nebo jsou zde velmi vzácné, např. **plamének přímý** (*Clematis recta*), **žluťucha menší** (*Thalictrum minus*) nebo **hořčík jestřábníkovitý** (*Picris hieracioides*).

■ Labe však představuje i významnou migrační cestu pro šíření nepůvodních druhů. Patří k nim např. **milička polabská** (*Eragrostis albensis*), **šťovík rozvětvený** (*Rumex thyrsiflorus*), a také druhy invazní jako **dvouzubec černoplodý** (*Bidens frondosa*), **netýkavka žláznatá** (*Impatiens glandulifera*), **slunečnice topinambur** (*Helianthus tuberosus*) a **křídlatka japonská** (*Reynoutria japonica*).

Šmel okoličnatý
(*Butomus umbellatus*) / 29

Slunečnice topinambur
(*Helianthus tuberosus*) / 30

? **Víte, že...** údolí Labe představuje v rámci Českosaského Švýcarska území s největším počtem druhů rostlin na jednotku plochy?

Olešský rybník / 31

Rybníky, rašeliniště a prameniště

■ Díky propustnému pískovcovému podloží jsou rybníky, tůně, prameniště a rašeliniště v tomto území poměrně vzácné. Přesto i zde najdeme významné mokřady, které poskytují životní prostor některým zajímavým a velmi vzácným druhům.

■ Největším rybníkem v Českosaském Švýcarsku je Olešský rybník, jehož část je chráněna jako přírodní rezervace. V jeho okolí se zachovala pestrá mozaika mokřadních stanovišť včetně fragmentu bažinné olšiny s **ostřicí prodlouženou** (*Carex elongata*).

■ Na několika menších rybnících v levobřežní části území (Královomlýnský rybník, Taubenteich) roste vzácný **žabníček vzplývavý** (*Luronium natans*). Tento druh je vázán na velmi čisté vodní prostředí a před jeho nalezením v Labských pískovcích byl v České republice považován za vyhynulý.

Žabníček vzplývavý
(*Luronium natans*) / 32

Ostřice prodloužená
(*Carex elongata*) / 33

? **Víte, že...** žabníček vzplývavý dnes roste v České republice pouze v Labských pískovcích, a že tento druh je chráněn v rámci soustavy Natura 2000?

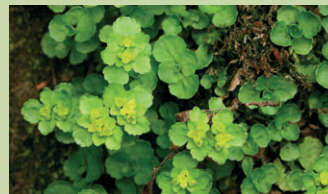

Rašeliniště Nad Dolským mlýnem u Kamenické Stráně / 34

■ Významnou součástí vegetace Českosaského Švýcarska, byť omezenou na velmi malé plochy, jsou také malá rašeliniště s charakteristickou květenou (Rájecká rašeliniště, Čabel, Nad Dolským mlýnem, Kachemoor, Moorteich aj.). V posledních dvou letech dochází k jejich významnému vysychání.

■ Najdeme zde např. **rojovník bahenní** (*Ledum palustre*), **klikvu bahenní** (*Oxycoccus palustris*), **brusnici vlochyni** (*Vaccinium uliginosum*), **rosnatku okrouhlostou** (*Drosera rotundifolia*) nebo **suchopýr pochvatý** (*Eriophorum vaginatum*). Z mechorostů patří k typickým druhům **rašeliníky**, např. **r. bodlavý** (*Sphagnum cuspidatum*), **r. křivolistý** (*S. fallax*) a **r. statný** (*S. russowii*).

■ Prameniště se vyskytují v území roztroušeně, charakteristickými druhy jsou **rozrazil horský** (*Veronica montana*), **mokrýš střídavolistý** (*Chrysosplenium alternifolium*), **m. vstřícnolistý** (*Ch. oppositifolium*) a **ostřice řídkoklasá** (*Carex remota*), vzácněji též **o. převislá** (*C. pendula*).

Mokrýš vstřícnolistý
(*Chrysosplenium oppositifolium*) / 35

Rosnatka okrouhlostá
(*Drosera rotundifolia*) / 36

? **Víte, že...** většina zachovalých rašelinišť Českosaského Švýcarska je chráněna jako přírodní rezervace?

Kopretinová louka u Mikulášovic / 37

Louky

■ Louky v Českosaském Švýcarsku najdeme především na území obou chráněných oblastí. Na sušších stanovištích se vyskytují tzv. ovsíkové louky s běžnými druhy, jako jsou **ovsík vyvýšený** (*Arrhenatherum elatius*), **zvonek rozkladitý** (*Campanula patula*) a **kopretina irkutská** (*Leucanthemum ircutianum*).

■ V chladnějších oblastech, zejména v levobřežní části území navazující na sousední Krušné hory, se zachovaly horské louky s charakteristickými druhy, jako jsou **koprník štětínolistý** (*Meum athamanticum*), **rdesno hadí kořen** (*Bistorta major*), **pcháče různolistý** (*Cirsium heterophyllum*), **řeřišničník Hallerův** (*Cardaminopsis halleri*), **chrpa parukářka** (*Centaurea pseudophrygia*) nebo **zvonečník hlavatý** (*Phyteuma orbiculare*).

■ Roztroušeně se vyskytují i podhorské smilkové trávníky, kde kromě typické **smilky tuhé** (*Nardus stricta*) můžeme vzácně nalézt i **všivec lesní** (*Pedicularis sylvatica*) nebo **prhu arniku** (*Arnica montana*), a také pastviny s **pohánkou hřebenitou** (*Cynosurus cristatus*) a dalšími charakteristic-

Podhorská louka s rdesnem hadímkovým (Bistorta major) / 38

Prha arnika (Arnica montana) / 39

? **Víte, že...** dnes jsou louky více než intenzivním využíváním ohroženy nedostatečným obhospodařováním a postupným zarůstáním dřevinami?

Upolínová louka / 40

kými druhy, dnes však místy znehodnocené nevhodnou zemědělskou činností.

■ Časté jsou v území vlhké louky, které rozpoznáme podle **pcháče zelinného** (*Cirsium oleraceum*), **pcháče bahenního** (*C. palustre*), **děhele lesního** (*Angelica sylvestris*), **blatouchu bahenního** (*Caltha palustris*) či **kuklíku potochního** (*Geum rivale*). Na opuštěných loukách nastupují tzv. tužebníková lada s hojným **tužebníkem jilmovým** (*Filipendula ulmaria*), **krabílčí chlupatou** (*Chaerophyllum hirsutum*) a **vrbinou obecnou** (*Lysimachia vulgaris*).

■ Z ohrožených a vzácných druhů hostí bohatší mokřadní louky např. **upolín nejvyšší** (*Trollius altissimus*) nebo **prstnatec májový** (*Dactylorhiza majalis*), nejvlhčí typy též **vachtu trojlistou** (*Menyanthes trifoliata*). Hojně se v celém území vyskytuje subatlantský druh **sítina ostrokvětá** (*Juncus acutiflorus*).

■ Vzácné jsou v území střídavě vlhké bezkolencové louky, jejichž pozůstatky se zachovaly zejména na kontaktu s Českým středohořím. Na nich se vyskytují i málo běžné druhy, jako např. **ocún jesenní** (*Colchicum autumnale*), **hadí mord nízký** (*Scorzonera humilis*) či **hadí jazyk** (*Ophioglossum vulgatum*).

Prstnatec májový (Dactylorhiza majalis) / 41

Hadí mord nízký (Scorzonera humilis) / 42

? **Víte, že...** na území chráněné krajinné oblasti Labské pískovce byla vyhlášena řada maloplošných přírodních rezervací, které chrání zachovalé zbytky původních druhově bohatých luk?

Přírodní památka Hofberg u Vysoké Lípy / 43

Výslunné stráně

■ Výslunné stráně s bohatší květenou jsou v Českosaském Švýcarsku poměrně vzácné. Většinou se vyskytují na jižních stranách nezalesněných kopců sopečného původu od Jílového po Českou Kamenici, např. na Větrném nebo Ptačím vrchu, dále na sever, např. na Pastevním vrchu u Růžové, Hofbergu u Vysoké Lípy nebo na Křížovém vrchu u Rynartic. V Saském Švýcarsku stojí za zmínku druhově bohaté louky poblíž Pirny-Neundorfu.

■ Typickými představiteli těchto stanovišť jsou na zásaditých substrátech na kontaktu Labských pískovců s Českým středohořím např. **sveřep vzpřímený** (*Bromus erectus*), **pcháč bezlodyžný** (*Cirsium acaule*), **tužebník obecný** (*Filipendula vulgaris*) a **prvosienka jarní** (*Primula veris*), vzácně i **vstavač mužský** (*Orchis mascula*).

■ Mezi další méně náročné druhy na životní podmínky patří **válečka prapořitá** (*Brachypodium pinnatum*), **řepík lékařský** (*Agrimonia eupatoria*), **krvavec menší** (*Sanquisorba minor*), **starček přímětník** (*Senecio jacobaea*), **hlaváč žlutavý** (*Scabiosa ochroleuca*), **chrpa čekánek** (*Centaurea scabiosa*), **pryskyřník hlíznatý** (*Ranunculus bulbosus*) nebo **jahodník trávnice** (*Fragaria viridis*).

Prvosienka jarní
(*Primula veris*) / 44

Vstavač mužský
(*Orchis mascula*) / 45

? **Víte, že...** existence výslunných bezlesých strání s teplo milnou květenou je podmíněna činností člověka a bez cílené údržby by postupně zarostly lesem?

Porost borovice vejmutovky / 46

Nepůvodní druhy

■ Vliv člověka na rozmanitost přírody Českosaského Švýcarska se historicky projevil nejen vytvářením nových typů stanovišť, ale také šířením řady geograficky nepůvodních druhů rostlin. Některé druhy byly bezděky zavlečeny, jiné cíleně pěstovány, případně se spontánně rozšířily z míst, kde byly dříve vysazeny.

■ Značným problémem je invazní šíření **borovice vejmutovky** (*Pinus strobus*), pěstované zde již od 18. století, masivně zmlazující a vytlačující původní druhy. Proto je na území národních parků systematicky eliminována. Dalšími nepůvodními dřevinami jsou např. **dub červený** (*Quercus rubra*), **kaštanovník setý** (*Castanea sativa*), **smrk pichlavý** (*Picea pungens*) a **douglaska tisolistá** (*Pseudotsuga menziesii*).

■ K dalším tzv. invazním druhům patří zejména **křídlatka japonská** (*Reynoutria japonica*) a **k. sachalinská** (*R. sachalinensis*) nebo **netýkavka žláznatá** (*Impatiens glandulifera*), které se šíří podél vodních toků a jsou postupně odstraňovány. I mezi mechorosty nalezneme invazní druhy, jako jsou **křivonožka vehnutá** (*Campylopus introflexus*) a **rovnozub čárkovitý** (*Orthodontium lineare*).

Křídlatka japonská
(*Reynoutria japonica*) / 47

Netýkavka žláznatá
(*Impatiens glandulifera*) / 48

? **Víte, že...** borovice vejmutovka patří k rychle rostoucím dřevinám a plodí již ve věku okolo 15 let?

Semenáčky břízy bělokoré rok po požáru / 49

Příroda po požáru

■ V červenci 2022 vypukl nedaleko Hřenska rozsáhlý požár, který pohltit přes 1000 ha lesa. Příroda si ale i s takovou katastrofou umí poradit. Ihned po požáru se na ohořelých bucích a dubech objevila houba **Neurospora** vytvářející povlaky lososové barvy. Zem se pokryla oranžovými a hnědými plodnicemi **spálenítek** (*Anthracobia* sp.) a objevily se kloboukaté houby **křehutka opýřená** (*Psathyrella pennata*) a **šupinovka spáleništní** (*Pholiotta highlandensis*). Z mechorostů se jako první objevila **játrovka porostnice mnohotvárná ruderální** (*Marchantia polymorpha* subsp. *ruderalis*) následovaná mechy **zkrutkem vláhojevným** (*Funaria hygrometrica*) a **rohozubem nachovým** (*Ceratodon purpureus*).

■ Okamžitě po požáru vyrazila ze země kapradina **hasivka orličí** (*Pteridium aquilinum*), obrazily ohořelé trsy **bezkolence modrého** (*Molinia caerulea*) a vyrašily tisíce semenáčků **břízy bělokoré** (*Betula pendula*). Již rok po požáru bylo spáleniště pokryto hustým i přes 1,5 m vysokým březovým lesem.

■ Havraní skála u Jetřichovic, kde shořel les v roce 2006, je nyní porostlá mladým březovým hájem, v jehož podrostu rostou **borovice, buk, smrk a modřín**. Tlející kmeny a torsa stromů hostí bohaté společenstvo dřevožijných hub, lišejníků a mechorostů.

Křehutka opýřená
(*Psathyrella pennata*) / 50

Kapradina hasivka orličí
(*Pteridium aquilinum*) / 51

Údolí řeky Labe v CHKO Labské pískovce / 52

Natura 2000 a ochrana rostlin

■ Národní parky i chráněné krajinné oblasti v Českosaském Švýcarsku jsou chráněny také jako území evropského významu v rámci soustavy Natura 2000, kterou na svých územích vyhlásují členské státy Evropské unie. Zařazení do této soustavy je tedy další „známkou kvality“ pro zdejší přírodu.

■ V rámci soustavy Natura 2000 bylo na území Českosaského Švýcarska vyhlášeno několik tzv. evropsky významných lokalit, z nichž nejrozsáhlejší jsou Saské Švýcarsko (identická s plochou národního parku) a České Švýcarsko (rozsáhlejší území než národní park), dále pak zejména Labské údolí a další menší lokality.

■ Předmětem ochrany těchto evropsky významných lokalit jsou jednak vybrané typy přírodních stanovišť (mezi tzv. prioritní náleží údolní jasanovo-olšové luhy, suťové lesy, podmáčené smrčiny) a také některé druhy rostlin, jako např. **žabníček vzplývavý** (*Luronium natans*) či **vláskatec tajemný** (*Trichomanes speciosum*).

Suťový les patří mezi prioritní stanoviště evropské soustavy chráněných území Natura 2000 / 53

Vláskatec tajemný patří mezi druhy chráněné v rámci soustavy Natura 2000 / 54

🔍 Víte, že... na území České republiky je více než 1000 evropsky významných lokalit a v Sasku 270?

Les na Havraní skále u Jetřichovice vzniklý po požáru v roce 2006 bez jakéhokoli zásahu člověka / 55

Vydala Správa národního parku České Švýcarsko ve spolupráci se Správou národního parku Saské Švýcarsko v roce 2024, 2. upravené vydání

Text: Handrij Härtel, Petr Bauer, Ivana Marková, Holm Riebe, Richard Nagel. Redakce: Dana Štefáčková

Fotografie: Petr Bauer (titulní, 4, 10, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 52), Handrij Härtel (9, 19, 21, 34), Stefan Jeßen (5), Holm Riebe (3, 7, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 24, 28, 53), Václav Sojka (1, 2, 8, 13, 15, 22, 46, 49, 50, 51, 54, 55)

Grafický návrh: TR-DESIGN
Tisk: TISK Krásná Lípa, spol. s r.o.

Kontakty: Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel.: +420 412 354 050
e-mail: n.park@npcs.cz, www.npcs.cz

NEPRODEJNÉ

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNI FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento materiál vznikl v rámci projektu: „Tiskoviny pro návštěvníky Národního parku České Švýcarsko“ podpořeného Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. www.mzp.cz, www.sfzp.cz.